

Огнистий А.В. <https://orcid.org/0000-0002-4748-1900>
Ящик О.Б. <https://orcid.org/0000-0002-8420-3336>

ЕТИКА – АКАДЕМІЧНИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН (сучасні практики ТНПУ ім. В.Гнатюка)

**Тернопільський національний педагогічний університет
ім. Володимира Гнатюка, Україна**

Анотація. У публікації розкривається поняття етики академічних взаємовідносин в університеті. Подаються шляхи реалізації принципів академічної доброчесності.

Ключові слова: університет, викладач, доброчесність, етика

Abstract. The publication reveals the concept of ethics of academic relations at the university. Ways to implement the principles of academic integrity are presented.

Key words: university, teacher, integrity, ethics

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (далі Університет, ТНПУ) позиціонує себе, як сучасний відкритий освітньо-науковий, полікультурний, інформаційний простір. У відповідності до законодавства України, загальнолюдських цінностей, корпоративних принципів поведінки та управління, Статуту, інших нормативних документів, аксіологічних орієнтирів, ТНПУ ставить за мету формування морально-етичних принципів університетської спільноти.

Мета дослідження. Розкрити особливості функціонування системи академічної доброчесності та етичних принципів академічних взаємовідносин в Тернопільському національному педагогічному університеті ім. Володимира Гнатюка

Етика академічних взаємовідносин на факультеті фізичного виховання визначає основні засади академічної доброчесності в освітньо-науковій діяльності факультетської громади, як невід'ємної складової системи забезпечення якості вищої освіти та освітньої діяльності, при вирішенні питань кадрового забезпечення, підготовки науково-педагогічних та наукових кадрів, підвищення їх кваліфікації тощо.

Загальними принципами, якими мають керуватися члени університетської громади в академічних взаємовідносинах, є [4]:

- **Принцип законності.** У своїй діяльності члени університетської громади суворо дотримуються приписів

законів, а також стимулюють інших поважати закон та неупереджено застосувати його вимоги.

- **Принцип взаємної довіри.** Атмосфера довіри заохочує вільний обмін ідеями та інформацією в університетському середовищі, сприяє співпраці та вільному продукуванню нових ідей, позбавляє остраху, що результати діяльності можуть вкрати, кар'єру спалюжити, а репутацію підірвати.

- **Принцип чесності та порядності.** У навчальній та викладацькій діяльності, у наукових дослідженнях, у практичній роботі тощо представники університетської громади зобов'язані діяти чесно, бути відвертими й у жодному разі свідомо не висувати неправдивих тверджень. Правдивість, принциповість, вірність взятим зобов'язанням, щирість перед іншими та перед самим собою.

- **Принцип ввічливості та толерантності** – уміння привітно, чемно та доброзичливо поводити себе з іншими людьми. Властивість поблажливо, терпимо ставитися до чийось думок, поглядів, переконань, тощо.

- **Принцип справедливості та об'єктивності.** У взаємовідносинах між членами університетської громади важливим є неупереджене ставлення одне до одного, правильне й об'єктивне оцінювання результатів навчальної, дослідницької та трудової діяльності. Здатність розглядати питання, що є предметом дискусії, відсторонено, незважаючи на особисті вподобання чи вигоду.

- **Принцип сміливості.** Досвід активних кроків щодо імплементації цінностей та ідей академічної чесності засвідчує, що переведення їх зі слів у дії вимагає самовіддачі, рішучості і сміливості, готовності вистояти супроти тиску тих, хто не радо зустрічає ці прогресивні зміни в системі освіти. Сміливість – це не відсутність страху, а здатність діяти згідно своїх переконань, незважаючи на страх.

- **Принцип академічної свободи.** Член університетської громади вільний у виборі об'єктів та методів досліджень, може висловлювати і поширювати будь-які ідеї та погляди, критикувати ідеї, погляди та діяльність інших. Обмеженням академічної свободи є чинне законодавство та професійна етика. Дискримінація та зведення рахунків у зв'язку з критичними чи контрверсійними висловлюваннями неприпустимі.

- **Принцип компетентності й професіоналізму.** Студенти та працівники ТНПУ зобов'язані підтримувати найвищий рівень компетентності у роботі та навчанні. Імперативом є постійне підвищення ними свого освітнього і наукового рівня як форми

здійснення принципу «від освіти на все життя – до освіти протягом усього життя».

- **Принцип добросовісності та відповідальності.** Студенти та працівники університету зобов'язані брати на себе відповідальність за результати своєї діяльності і повинні виконувати взяті на себе обіцянки та зобов'язання. Бути відповідальним – це протистояти ганебним вчинкам, негативному впливу інших осіб і слугувати прикладом для інших, усвідомлення і готовність діяти раціонально для блага суспільства.

- **Принцип партнерства і взаємодопомоги.** З метою підвищення якості навчальних та дослідницьких результатів представники університетської громади орієнтуються на суб'єкт-суб'єктну або партнерську взаємодію.

- **Принцип взаємоповаги.** Повага в університетському середовищі має бути взаємна і вимагає виявлення її як до себе, так і до інших, незалежно від віку, статі, статусу. Варто поважати й цінувати різноманітні, а іноді й протилежні, думки та ідеї. Особа, яка навчається, розглядається як незалежна особистість і партнер, а не тільки як об'єкт педагогічної діяльності.

- **Принцип особистого прикладу.** Утвердження академічної чесності, гуманістичних цінностей, ідеалу у міжособистісних відносинах можливе тільки за умови власного особистого прикладу. Особистий приклад – найкращий метод виховання та вдосконалення системи суспільних відносин.

- **Принцип прозорості.** З метою уникнення зловживань посадовим становищем виборними чи призначеними представниками університетської громади необхідно, щоб усі процедури, які стосуються освітньої, науково-дослідницької, господарської та фінансової діяльності, були прозорими і нескладними, а на вимогу членів університетської громади їм надавалась будь-яка інформація щодо діяльності університету, крім тої, доступ до якої обмежено законодавством.

- **Принцип безпеки та добробуту громади ТНПУ.** Студенти і працівники університету повинні піклуватися про безпеку та добробут членів громади. Будь-яка діяльність студентів і працівників університету не повинна створювати загрози життю, завдавати шкоди здоров'ю та майну будь-кого загалом та членів університетської громади зокрема.

- **Принцип шанобливості.** Поважливе ставлення до колег та викладачів, а також вшанування історії Університету та людей, які зробили внесок у його розвиток. Дотримання

зазначених вище принципів має бути справою честі всіх без винятку членів університетського співтовариства.

Етика академічних взаємовідносин регламентується положеннями які розміщується в електронному реєстрі основної чинної нормативної бази системи управління якістю освітньої діяльності університету, що є складовою розділу «Загальна інформація» офіційного сайту університету та є складовою загального нормативного устрою закладу вищої освіти [8].

Система забезпечення принципів етики академічних взаємовідносин у ТНПУ ім. В. Гнатюка має наступні логічно взаємопов'язані між собою складові:

- **нормативну базу**, яка на системному рівні описує механізми впровадження принципів академічної доброчесності в науковий та освітній діяльності, заходи із забезпечення дотримання та процедури попередження і боротьби з порушеннями принципів академічної доброчесності [1].

До основних елементів нормативної бази, у тому числі, відносяться: базові нормативні документи:

- кодекс корпоративної культури ТНПУ ім. В. Гнатюка [3];
- кодекс академічної доброчесності ТНПУ ім. В. Гнатюка [2];
- положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин у ТНПУ ім. В. Гнатюка [5];
- положення про комісії з академічної доброчесності і університетську комісію з етики та управління конфліктами [7];
- положення про групу сприяння академічній доброчесності [6];
- інші нормативні документи щодо здійснення відповідних видів освітньо-наукової діяльності в університеті, в яких у тому числі відображаються питання академічної доброчесності.

Наглядову та контролюючу функцію етичних принципів академічних взаємовідносин, їх впровадження в освітньо-наукову діяльність університету здійснюють структурні підрозділи та уповноважені комісії, які забезпечують популяризацію принципів академічної доброчесності.

Серед них:

- група сприяння академічній доброчесності;
- постійно діюча університетська Комісія з етики та управлінням конфліктами.

Зазначимо, що за необхідності можуть бути одноразово сформовані комісії які, створюються наказами ректора, розпорядженнями проректорів університету, деканів факультету, головного редактора наукового журналу та голови спеціалізованої вченої ради.

Щодо **інструментів контролю** додержання етичних принципів академічних взаємовідносин в освітній і науковій діяльності університету, то вони передбачають:

- здійснення анкетування учасників наукового та освітнього процесів на предмет порушень академічної доброчесності;

- обов'язкову перевірку наукових, навчально-методичних та кваліфікаційних робіт на наявність ознак академічного плагіату відповідно до створеної нормативної бази.

Важливу роль дотриманні етичних принципів академічних взаємовідносин відіграє група сприяння академічній доброчесності. Головна мета якої сприяння дотриманню принципів академічної доброчесності в освітньо-науковій діяльності університету.

Управління процесом дотримання етичних принципів академічних взаємовідносин та інформування здобувачів вищої освіти і співробітників факультету про неприпустимість порушення принципів академічної доброчесності, а також реалізація заходів щодо запобігання проявам академічної недоброчесності здійснюється:

- у частині дотримання принципів академічної доброчесності здобувачами вищої освіти на першому та другому рівнях-навчально-методичним **відділом, центром забезпечення якості освіти;**

- у частині дотримання принципів академічної доброчесності здобувачами вищої освіти на третьому рівні освітньо-науковому/освітньо-творчому, науковому рівнях освіти - **відділом аспірантури та докторантури.**

Управління процесом дотримання академічної доброчесності **на факультетах** здійснюють:

- з питань дотримання академічної доброчесності в освітньому процесі та з інших питань, пов'язаних з дотриманням принципів академічної доброчесності (окрім наукової діяльності) - **заступник декана;**

- з питань академічної доброчесності в науковій діяльності – **заступник декана з наукової роботи.**

Популяризація принципів академічної доброчесності, інформування здобувачів вищої освіти про неприпустимість порушення принципів академічної доброчесності та реалізація заходів щодо запобігання проявам академічної недоброчесності проводиться у тому числі **студентським урядом та студентською профспілкою університету, науковим товариством студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених ТНПУ ім. В. Гнатюка.**

Інформаційно-технологічна діяльність щодо популяризації принципів академічної доброчесності, основ інформаційної грамотності та роботи з базами даних **здійснюється відділом у справах молоді, бібліотекою ТНПУ ім. Володимира Гнатюка** та відповідальною особою за перевірку на плагіат програмними засобами.

Важливою складовою етики академічних взаємовідносин виступає **корпоративна культура**.

Корпоративна культура як система цінностей та принципів, які поділяються і підтримуються членами університетської спільноти, об'єднує в собі професійну, організаційну, правову, економічну, комунікативну, інформаційну, екологічну, моральну культуру, а також елементи освітянської та студентської субкультури, що реалізуються через відповідні традиції, переконання, етичні норми та звичаї.

Корпоративна культура ґрунтується на колективних цінностях та визначає основні орієнтири поведінки членів університетської спільноти, тобто співробітників та осіб, що навчаються за всіма формами, розвиваючи у них почуття відповідальності та причетності до неї, що є необхідною умовою реалізації університетом його статутних завдань.

Основою корпоративної культури університету є – Кодекс, розроблений відповідно до загальноприйнятих етичних норм. Він є основою саморегуляції поведінки та діяльності всіх членів університетської спільноти, а також покликаний сприяти реалізації пріоритетних цілей розвитку університету, в тому числі і як соціокультурної інституції [3].

Кодекс є одним із основних документів нормативної бази ТНПУ, які орієнтують кожного члена колективу на досягнення спільних цілей, концентрують і спрямовують ініціативу та підприємливість, а також впорядковують ділове спілкування і забезпечують сприятливий морально-психологічний клімат у колективі.

Кожен член колективу, який добровільно підписує Декларацію про дотримання Кодексу, усвідомлює нагальну необхідність зміцнення взаємної довіри у колективі та залучення кожного представника колективу до напрацювання, обговорення і втілення у повсякденну діяльність ефективних механізмів розвитку Університету задля реалізації його Місії. Кодекс закладає основи практичного втілення найвищих стандартів корпоративної етики, корпоративного управління та корпоративної відповідальності в Університеті і поширюється на всіх науково-педагогічних, наукових, педагогічних та інших співробітників та всіх здобувачів вищої освіти Університеті, які

керуються ним із метою пропагування корпоративної системи Цінностей та забезпечення реальних гуманістичних змін у сегменті вищої освіти України, демократизації її стандартів, а також задля напрацювання іміджевих здобутків Університету як інтелектуальної корпорації.

Важливою складовою етики академічних взаємовідносин є символи університету, традиції, ритуали через які втілюються цінності корпоративної культури університету. До них ми відносимо **гімн, прапор, емблема, логотип, слоган університету «Ми найкращі – а Ви з нами?»**. Ці символи формують у свідомості співробітників і студентів цілісний образ університету, створюють єдиний культурний простір, формують почуття гордості за належність до університетського співтовариства.

Невід’ємною складовою корпоративної культури є відзначення **галузевих свят та проведення іміджевих заходів**: День працівника освіти, День науки, професійні свята у відповідності до напрямів підготовки та спеціальностей, а також професійної діяльності співробітників, Посвята у студенти, День знань, Дні відкритих дверей, День студента та інші. На цих заходах передбачається також виконання творів (віршів та пісень), а також використання предметів та гаджетів, які відображають корпоративні цінності і визнані «неофіційними» символами університету та його окремих підрозділів.

Висновки. Підсумовуючи вище викладене хочемо зазначити, що етика академічних взаємовідносин – це дотримання певних моральних та правових норм, правил етичної поведінки в Університеті як студентами, так і працівниками при здійсненні освітньої та науково-дослідницької діяльності. Викладачі, дослідники і студенти, які виявляють прагнення до академічної чесності, не лише стають зразком для наслідування, а й підвищують стандарти освітньої та наукової діяльності в цілому. Порушення правил академічної чесності не лише завдає шкоди репутації університету, а й зменшує цінність освітніх та наукових ступенів, що здобуваються в університеті. Відповідальність за дотримання цих академічних цінностей є водночас особистим обов’язком кожного та спільною справою університетської громади загалом.

Список літератури.

1. Академічна доброчесність: веб-сайт. URL <https://tnpu.edu.ua/naukova-robota/akadem-chna-dobrochesn-st.php> (дата звернення: 2.12.2021).

2. Кодекс академічної доброчесності: веб-сайт. URL https://tnpu.edu.ua/about/public_inform/academ_dobrochesnist/kodeks_academich_dobroches.pdf (дата звернення: 2.12.2021).

3. Кодекс корпоративної культури: веб-сайт. URL https://tnpu.edu.ua/about/public_inform/academ_dobrochesnist/kodeks%20korporatyvnoi%20kultury.pdf (дата звернення: 2.12.2021).

4. Кодекс честі Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка: веб-сайт. URL https://tnpu.edu.ua/naukova-robota/public%20information/Kodeks_chesti.pdf (дата звернення: 2.12.2021).

5. Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин: веб-сайт. URL https://tnpu.edu.ua/about/public_inform/academ_dobrochesnist/polozhennia_pro_academich_dobroches.jpg.pdf (дата звернення: 2.12.2021).

6. Положення про групу сприяння академічній доброчесності: веб-сайт. URL https://tnpu.edu.ua/about/public_inform/academ_dobrochesnist/polozhennia_pro_grupu_dobrochesn.pdf (дата звернення: 2.12.2021).

7. Положення про комісію з академічної доброчесності та етики і управління конфліктами: веб-сайт. URL https://tnpu.edu.ua/about/public_inform/academ_dobrochesnist/polozhennia_pro_komisiyu_dobrochesn.jpg.pdf (дата звернення: 2.12.2021).

8. Публічна інформація: веб-сайт. URL https://tnpu.edu.ua/about/public_inform/index.php (дата звернення: 2.12.2021).

Осіп Наталія ORCID: 0000-0002-1114-9092
Петрица Петро ORCID: 0000-0002-7164-1900
Лаврін Галина ORCID: 0000-0001-6750-8421

ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ МАЙБУТЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ЧЕРЕЗ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Тернопільський національний педагогічний університет імені В.Гнатюка

***Анотація.** У статті проведено аналіз науково-методичної літератури, що показує проблему впровадження інновацій в*